

Ustawa o fundacji rodzinnej. Komentarz

Przejdź do produktu na ksiegarnia.beck.pl

Ustawa o fundacji rodzinnej¹

z dnia 26 stycznia 2023 r. (Dz.U. z 2023 r. poz. 326)

(zm.: Dz.U. 2023, poz. 825)

Rozdział 1. Przepisy ogólne

Art. 1. [Zakres przedmiotowy]

Ustawa reguluje organizację i funkcjonowanie fundacji rodzinnej, w tym prawa i obowiązki fundatora i beneficjenta.

Spis treści

	Nb
1. Rys historyczny	1
2. Fundacje prywatne zagraniczne	2
3. Proces legislacyjny w Polsce	3
4. Cel regulacji fundacji rodzinnej	4
5. Ordynacje rodowe	5
6. Relacja prawna do FundU	6
7. Relacja i odesłania do wybranych aktów prawnych	7
8. Zakres normatywny ustawy	8
9. Znaczenie nazwy ustawy o fundacji rodzinnej	9
10. Definicja firmy rodzinnej	10
11. Niekorporacyjny charakter fundacji rodzinnej	11
12. Podobieństwa do KSH	12
13. Prawa i obowiązki fundatora i beneficjenta fundacji rodzinnej jako dobra chronione ustawą	13

¹ Niniejszą ustawą zmienia się ustawy: ustawę z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, ustawę z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, ustawę z dnia 28 lipca 1983 r. o podatku od spadków i darowizn, ustawę z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawę z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych, ustawę z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa, ustawę z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, ustawę z dnia 11 kwietnia 2003 r. o kształtowaniu ustroju rolnego, ustawę z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, ustawę z dnia 13 lipca 2006 r. o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy oraz ustawę z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu.

- 1 1. Rys historyczny.** Fundacja rodzinna jest nową instytucją prawną prywatnego, która powstała w odpowiedzi na potrzebę stworzenia instrumentu wspierającego proces sukcesji majątku. Identyfikacja potrzeby nastąpiła w środowisku firm rodzinnych, które było inicjatorem prac nad projektem ustawy o fundacji rodzinnej. Proces rozwoju przedsiębiorczości prywatnej, który rozpoczął się na przełomie lat 80. i 90. ubiegłego wieku, dotarł do etapu, w którym pokolenie założycieli stało przed pytaniem o przyszłość stworzonej firmy, w której uczestniczą członkowie rodziny. Przez ostatnią dekadę firmy rodzinne podejmowały wysiłek związany z planowaniem sukcesji. W zbiorze narzędzi, które umożliwiały im strukturyzację sukcesyjną na podstawie przepisów prawa powszechnie obowiązującego w Rzeczypospolitej Polskiej, mieli do wyboru mechanizmy korporacyjne przewidziane przepisami KSH, narzędzia wynikające z prawa spadkowego przewidziane w KC oraz instytucje prawa rodzinnego wynikające z KRO. Przedsiębiorcy rodzinni prowadzący działalność gospodarczą na podstawie wpisu do CEIDG uzyskali narzędzie pozwalające na kontynuację działalności przez nich prowadzonej po śmierci przedsiębiorcy na podstawie ZarządSukcU. W tym samym okresie, ze względu na zmianę przepisów prawa podatkowego przedsiębiorcy, właściciele firm rodzinnych, planujący sukcesję w znacznym stopniu pozbawieni zostali możliwości skorzystania z zagranicznych fundacji rodzinnych, z uwagi na istotny koszt podatkowy związany z przeniesieniem za granicę własności aktywów wnoszonych do fundacji zagranicznej. Prace nad projektem ustawy o fundacji rodzinnej, który przybrał kształt FundRodzU, rozpoczęły się (w wyniku inicjatywy Rady Firm Rodzinnych przy Konfederacji Lewiatan) w 2018 r. w Departamencie Doskonalenia Regulacji Gospodarczych Ministerstwa Rozwoju, Pracy i Technologii i trwały do listopada 2022 r. W grudniu 2019 r. MRPiT przedstawiło Raport z konsultacji Zielonej księgi fundacji rodzinnej, w którym zaprezentowało główne postulaty uczestników konsultacji oraz wnioski wynikające z analizy przesłanych opinii nt. fundacji. W wyniku kilkuletnich prac nad przygotowaniem optymalnego projektu ustawy w oparciu o dialog projektodawcy prowadzony ze środowiskiem społecznym: organizacjami pracodawców, organizacjami przedsiębiorstw rodzinnych, środowiskiem doradczym i przedsiębiorcami *in genere*, Rada Ministrów 22.11.2022 r. przyjęła projekt FundRodzU i skierowała go do Sejmu.
- 2 2. Fundacje prywatne zagraniczne.** Polska fundacja rodzinna to nowy instrument prawny w polskim porządku prawnym. Odpowiada ona swoją naturą działającym od dekad fundacjom prywatnym powoływanym na podsta-

wie zagranicznych ustawodawstw. Za granicą istnieje wiele rozwiązań regulujących powstanie i działalność fundacji prywatnych. Przykładowo fundacje prywatne występują w Szwajcarii, Holandii, Liechtensteinie, na Malcie.

3. Proces legislacyjny w Polsce. Projekt FundRodzU wpłynął do Sejmu 23.11.2022 r. i po pracach w komisjach sejmowych przy udziale strony społecznej Sejm 14.12.2022 r. przyjął ustawę o fundacji rodzinnej i skierował ją do Senatu.

Senat po rozpatrzeniu FundRodzU przyjął liczne poprawki i skierował FundRodzU do Sejmu. Wśród poprawek senackich znalazły się poprawki o charakterze legislacyjnym i merytorycznym. Senat większość poprawek przyjął jednomyślnie, przy czym trzy poprawki z obszaru prawa podatkowego i jedną z obszaru UstRoU Senat przyjął większością głosów 12.1.2023 r. i skierował FundRodzU do Sejmu.

Proces legislacyjny nad FundRodzU był procesem wyjątkowym, w którym wszystkie strony polityczne dążyły do przyjęcia ustawy do polskiego porządku prawnego, co odbyło się jednomyślnie. Sejm przyjął FundRodzU 26.1.2023 r. i skierował ją do podpisu Prezydenta RP. Prezydent RP podpisał ustawę 6.2.2023 r., a jej publikacja w Dz.U. nastąpiła 21.2.2023 r.

Ustawa weszła w życie po upływie 3 miesięcy od dnia jej publikacji w Dz.U., tj. 22.5.2023 r.

4. Cel regulacji fundacji rodzinnej. Podstawowym celem, który przyświecał projektodawcy, było stworzenie w prawie polskim instrumentu prawnego umożliwiającego sukcesję majątku.

W uzasadnieniu do projektu FundRodzU (zob. uzasadnienie druku sejmowego Nr 2798, Sejm RP IX kadencji, s. 4–5) zostało wskazane, że: „polskie prawo przede wszystkim koncentruje się na ochronie jednostkowych interesów spadkobierców (prawo spadkowe, prawo rodzinne) lub współników spółek (prawo spółek handlowych). Tego typu rozwiązania nie gwarantują stabilności prowadzenia biznesu zgodnie z wolą założyciela firmy. Nie mamy więc w polskim porządku prawnym wystarczających instrumentów zapewniających ochronę przed podziałem (rozdrobnieniem) majątku powstałego w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą po przeprowadzeniu sukcesji ani za życia, ani po śmierci właściciela. Problem ten dotyczy także przypadków, gdy rodzina lub inni następcy prawni właściciela chcą kontynuować przedsiębiorczą działalność nestora. Brak rozwiązań w tym zakresie jest dostrzegalny przede wszystkim wśród osób, które chciałyby zadbać o przyszłość zgromadzonego majątku w perspektywie dłuższej niż dwóch pokoleń”.

5 5. Ordynacje rodowe. Do tej pory w systemie prawnym III RP nie istniało podobne narzędzie prawne.

Ustawa z 13.7.1939 r. o znoszeniu ordynacji rodowych (Dz.U. Nr 63, poz. 417) rozpoczęła czas znoszenia ordynacji, które powstawały w I i II Rzeczypospolitej. Ustawa ta w sensie prawnym identyfikowała, co należy rozumieć przez ordynację rodową. Według tej ustawy ordynacja była wszelkim rozporządzeniem, mocą których określony majątek stanowił niezbywalną własności rodu i miał być zachowany dla wszystkich lub przynajmniej dla większej liczby przyszłych pokoleń, czy to przez ustanowienie na rzecz rodu własności zwierzchniczej tego majątku, czy też przez ograniczenie właściciela w prawie rozporządzania tym majątkiem (ordynacje, majoraty, senioraty, minoraty, fideikomisy rodzinne, powiernictwa rodzinne, dobra zapowiednie i czasowo zapowiednie).

Koniec ordynacji nastąpił z chwilą wejścia w życie Dekretu z 8.10.1946 r. – Przepisy wprowadzające prawo spadkowe (Dz.U. Nr 60, poz. 329). Zgodnie z art. XXIII znosi się istniejące w chwili wejścia w życie prawa spadkowego ordynacje rodowe (ordynacje, majoraty, senioraty, minoraty, fideikomisy rodzinne, powiernictwa rodzinne, dobra zapowiednie i czasowo zapowiednie). Jeżeli z ordynacją związana była fundacja, władza fundacyjna mogła przeprowadzić zmiany treści aktu fundacji, związane ze zniesieniem ordynacji.

Zasady sukcesji majątków rodowych regulowały również przepisy obowiązujące pod zaborami, w tym ustawa z 18.11.1921 r. o dobrach rodzinnych w b. dzielnicy pruskiej (Dz.U. Nr 100, poz. 715), w której można znaleźć inspirację do regulacji aktualnie wdrażanych w polskiej gospodarce i środowisku firm rodzinnych, konstytucji rodzinnych.

6 6. Relacja prawna do FundU. Ustawa o fundacji rodzinnej jest ustawą, która reguluje organizację i funkcjonowanie fundacji rodzinnej, w tym prawa i obowiązki fundatora i beneficjenta. Jest to całościowa regulacja dotycząca instytucji fundacji rodzinnej.

Nie znajdują do niej zastosowania przepisy FundU. Przy czym beneficjentem fundacji rodzinnej może być fundacja, o której mowa w FundU (organizacja pozarządowa). Dodatkowo fundacja, o której mowa w FundU, nie może w swojej nazwie stosować oznaczenia fundacja rodzinna. Zakaz ten wynika wprost z art. 140 ust. 1 FundRodzU, który stanowi, że w terminie 2 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy fundacja w rozumieniu FundU, która jest wpisana do KRS i której nazwa zawiera określenie „fundacja rodzinna”, dokonuje zmiany swojego statutu, dostosowując jego brzmienie do art. 3 FundRodzU. Zgodnie z nim dodatkowego oznaczenia

w nazwie w postaci wyrażenia „Fundacja Rodzinna” oraz skrótu „F.R.” może używać tylko fundacja rodzinna w rozumieniu FundRodzU.

W przeciwieństwie do fundacji powoływanych na podstawie FundU, które to mogą być ustanowione dla realizacji zgodnych z podstawowymi interesami Rzeczypospolitej Polskiej celów społecznie lub gospodarczo użytecznych, w szczególności takich, jak: ochrona zdrowia, rozwój gospodarki i nauki, oświata i wychowanie, kultura i sztuka, opieka i pomoc społeczna, ochrona środowiska oraz opieka nad zabytkami, fundacje rodzinne powoływane są m.in. w celu gromadzenia i zarządzania majątkiem w interesie beneficjentów. Cel powołania fundacji rodzinnej w przeciwieństwie do fundacji na gruncie FundU może być celem partykularnym dotyczącym interesu jednej osoby – beneficjenta.

7. Relacja i odesłania do wybranych aktów prawnych. Przepisy FundRodzU odsyłają do innych aktów normatywnych, w tym m.in. do: PrPrzed, w zakresie w jakim reguluje dozwoloną dla F.R. działalność gospodarczą; UsłPłU w zakresie dokonywania lub przyjmowania płatności w relacji z beneficjentem za pośrednictwem rachunku płatniczego; PożPubWolontU, w zakresie w jakim mówi, kto może być beneficjentem F.R.

Przyjęcie do porządku prawnego FundRodzU wprowadziło wiele nowelizacji dotychczasowych przepisów, w tym kluczowe w zakresie: KC obejmującego nowelizację prawa spadkowego w części dotyczącej zachowku, ustawach składających się na system podatkowy, w których wprowadzono F.R. jako nowy podmiot, w tym przyznając F.R. zwolnienie podmiotowe w podatku dochodowym od osób prawnych; UstRolU w zakresie wyłączeń dotyczących rolnika indywidualnego oraz wyłączeń w zakresie obowiązku prowadzenia gospodarstwa rolnego przez beneficjenta fundacji rodzinnej będącego osobą bliską fundatora; KPC w zakresie możliwości zastosowania przepisów dotyczących zapisu na sąd polubowny również do fundacji rodzinnej.

Fundacje rodzinne nie zostały wprost zakwalifikowane przez ustawodawcę do grupy organizacji pozarządowych, co wynika z art. 3 ust. 2 pkt 2 PożPubWolontU. Uznanie fundacji rodzinnej za organizację pozarządową prowadzącą działalność pożytku publicznego w rozumieniu art. 3 ust. 1 PożPubWolontU wydaje się nietrafne z uwagi na charakter, jakim jest działalność pożytku publicznego. Cel utworzenia fundacji skoncentrowany na gromadzeniu majątku, zarządzaniu nim w interesie beneficjentów i spełnianie świadczeń na ich rzecz mija się z działalnością społecznie użyteczną, prowadzoną przez organizacje pozarządowe w sferze zadań publicznych

określonych w PożPubWolontU (nie mieści się w zakresie zadań publicznych wskazanych w teście ustawy).

- 8. Zakres normatywny ustawy.** Ustawa o fundacji rodzinnej reguluje całokształt stosunku prawnego fundacji rodzinnej. Żaden inny akt prawny nie statuuje zasad powstawania i funkcjonowania fundacji rodzinnej. Obszar dotyczący m.in. podatków, spadków, regulują przepisy właściwe dla danych zagadnień, w tym OrdPU, PodSpDarU, PDOFizU, PDOPrU, KC.

Ustawa o fundacji rodzinnej reguluje zasady ustanowienia fundacji, organizacji organów, dokumentów fundacji, podmiotowości F.R. w obrocie prawnym, zasady odpowiedzialności fundacji za zobowiązania. Ustawa stawia granice dozwolonej działalności gospodarczej F.R., czyniąc ją przedsiębiorczą wyłącznie w ograniczonych sytuacjach.

- 9. Znaczenie nazwy ustawy o fundacji rodzinnej.** Nazwa nowego instrumentu prawnego regulowanego FundRodzU wynika z analogicznej praktyki ustawodawstw innych krajów. W uzasadnieniu do projektu FundRodzU (zob. uzasadnienie druku sejmowego Nr 2798, Sejm RP IX kadencji, s. 6–7) można przeczytać, że: „nazwa nowej instytucji została zaczerpnięta z nazw analogicznych instytucji w innych krajach (np. Szwajcaria, Niemcy, Dania). Jest adekwatna do struktury organizacyjnej (podmiot posiadający majątek, który nie dzieli się na udziały) oraz celów jakie ma spełniać (zabezpieczenie majątku przed utratą i zarządzanie nim, a także przeznaczanie majątku i dochodów z tego majątku zgodnie z wolą fundatora osobom trzecim)”.

Słowo fundacja pochodzi z języka łacińskiego (*fundatio* – złożenie, fundament i *fundare* – umocnić, utwierdzić, założyć fundament, *fundus* – majątek, grunt, posiadłość). Słowo „rodzinna” zostało dołączone dla prawidłowej identyfikacji instrumentu prawnego. Nie można również odrzucić wpływu na tę nazwę środowiska firm rodzinnych, które było inicjatorem i aktywnym uczestnikiem strony społecznej prac nad projektem ustawy oraz podczas procesu legislacyjnego. Należy jednak wskazać, że instrument ten nie jest dedykowany jedynie firmom rodzinnym, a fundację rodzinną może założyć każda osoba fizyczna posiadająca pełną zdolność do czynności prawnych, przy czym beneficjentami nie muszą być osoby z nią spokrewnione.

- 10. Definicja firmy rodzinnej.** W uzasadnieniu do projektu FundRodzU (zob. uzasadnienie druku sejmowego Nr 2798, Sejm RP IX kadencji) wielokrotnie można przeczytać o firmach rodzinnych, których potrzeba zapewnienia właściwej sukcesji w biznesie, przy wykorzystaniu nowego instrumentu prawnego, jest niezbędna. Pomimo tego, że środowisko firm rodzinnych

i same firmy rodzinne potrafią nazwać i zidentyfikować firmę rodzinną w obiegu prawnym oraz biznesowym, jednolita definicja firmy rodzinnej nie istnieje. Organizacje biznesowe skupiające firmy rodzinne posiadają własne definicje przyjęte na potrzeby wewnętrzne działalności swoich organizacji. Próby definiowania firm rodzinnych, w tym prace nad jednolitą definicją trwają od lat w wielu środowiskach, w tym w środowisku naukowym.

We wrześniu 2021 r. odbyło się pierwsze spotkanie Zespołu ds. definicji firmy rodzinnej, w skład którego weszli przedstawiciele organizacji biznesowych, przedsiębiorcy, przedstawiciele środowiska naukowego, tj. r.pr. *Agnieszka Krysik* – Przewodnicząca Komisji „BCC dla Rodzinnych”, Business Centre Club; *Teresa Mokrysz* – Wiceprezes Zarządu Polska Rada Biznesu, MOKATE S.A.; *Henryk Orfinger* – Pierwszy Wiceprezydent Konfederacji Lewiatan, Dr Irena Eris S.A.; *Katarzyna Gierczak-Grupińska* – Prezes Fundacji Firmy Rodzinne; *Arkadiusz Lewicki* – Związek Banków Polskich, *Oliwia Rubinkiewicz* – Związek Banków Polskich; dr hab. *Krzysztof Safin*, prof. WSB – Dyrektor Centrum Biznesu Rodzinnego; dr hab. inż. *Ewa Więccek-Janka*, prof. Politechniki Poznańskiej, Politechnika Poznańska, ekspert, Instytutu Biznesu Rodzinnego; dr hab. *Robert Zajkowski*, prof. UMCS – Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie; *Wojciech Wróbel* – Komisja „BCC dla Rodzinnych”, GRUPA WRÓBEL; *Piotr Karwat* – Komisja „BCC dla Rodzinnych”, POLPHARMA; *Tomasz Budziak* – Wiceprezes Zarządu Stowarzyszenia Inicjatywa Firm Rodzinnych. Po miesiącach prac, członkowie Zespołu ds. definicji przyjęli propozycję definicji firmy rodzinnej oraz wypracowali stanowisko skierowane do Prezesa GUS o włączenie firm rodzinnych do badań statystyki publicznej. Zaproponowana przez Zespół definicja firmy rodzinnej oraz propozycja badania statystycznego brzmiała:

„B. Propozycja tematu badania²⁴. Temat badania: «Przedsiębiorczość rodzinna w Rzeczypospolitej Polskiej».

C. Definicja «firmy rodzinnej»

25. Badanie statystyczne na podstawie definicji:

«Firma rodzinna» – przez firmę rodzinną rozumiemy przedsiębiorstwo, prowadzone przez spółkę prawa handlowego, przez osobę fizyczną prowadzącą działalność gospodarczą («przedsiębiorca»), lub przez przedsiębiorców działających wspólnie w formie spółki cywilnej,

1) na którego działalność rodzina (członkowie rodziny) poprzez organy (właścielski lub zarządzający) wywiera decydujący wpływ oraz

- 2) które identyfikuje się jako «firma rodzinna» (na pytanie ankietowe: «Czy firma jest firmą rodzinną?») zostaje udzielona odpowiedź «TAK»).

Przez «wywieranie decydującego wpływu» na działalność firmy rodzinnej rozumie się:

- 1) w przypadku spółek publicznych (której co najmniej jedna akcja jest dopuszczona do obrotu na rynku regulowanym lub wprowadzona do obrotu w alternatywnym systemie obrotu na terytorium RP) – sytuację, w której członkowie jednej rodziny, bezpośrednio lub pośrednio, posiadają akcje tej spółki dające im łącznie co najmniej 25% głosów na walnym zgromadzeniu;
- 2) w przypadku innych spółek – sytuację, z której, członkowie jednej rodziny bezpośrednio lub pośrednio wykonują łącznie większość praw głosu, a co najmniej jeden członek tej rodziny jest członkiem organu zarządzającego (lub kontrolnego) tej spółki lub, w przypadku spółki niemającej organu zarządzającego, ma prawo prowadzenia spraw spółki;
- 3) w przypadku przedsiębiorcy – w prowadzeniu przedsiębiorstwa uczestniczy co najmniej dwóch członków jednej rodziny, wliczając w to przedsiębiorcę, poprzez wykonywanie pracy lub angażowanie majątku.

Przez «rodzinę» i «członków rodziny» – rozumie się małżonka współnika, akcjonariusza lub przedsiębiorcy, lub krewnego przynajmniej jednego z małżonków, oraz ich krewnych do trzeciego stopnia pokrewieństwa, krewnych powinowatych do drugiego stopnia pokrewieństwa, i krewnych w linii prostej lub rodzeństwo.

Za pośrednie posiadanie akcji i odpowiednio pośrednie wykonywanie praw głosu uważa się również sytuację, w której większość praw głosu wykonywana jest na rzecz jednej rodziny przez fundację prywatną lub fundusz powierniczy (*trust*), jeżeli co najmniej jeden członek tej rodziny jest członkiem organu statutowego fundacji prywatnej lub funduszu powierniczego (*trust*).

D. Respondent w badaniu udziela odpowiedzi na/dokonuje wyboru:

Dokonaj jednego wyboru spośród pkt 1–3:

1. Przedsiębiorstwo, prowadzone jest przez spółkę prawa handlowego.
2. Przedsiębiorstwo, prowadzone jest przez osobę fizyczną prowadzącą działalność gospodarczą («przedsiębiorca»).
3. Przedsiębiorstwo prowadzone jest przez przedsiębiorców działających wspólnie w formie spółki cywilnej?

Odpowiedź na pytanie: Czy rodzina (członkowie rodziny)* poprzez organy (właścicielski lub zarządzający) wywiera decydujący wpływ** na to przedsiębiorstwo? TAK/NIE

* Przez «rodzinę» i «członków rodziny» – rozumie się małżonka współnika, akcjonariusza lub przedsiębiorcy, lub krewnego przynajmniej jednego z małżonków, oraz ich krewnych do trzeciego stopnia pokrewieństwa, krewnych powinowatych do drugiego stopnia pokrewieństwa, i krewnych w linii prostej lub rodzeństwo.

** Przez «wywieranie decydującego wpływu» na działalność firmy rodzinnej rozumie się:

- a. w przypadku spółek publicznych (której co najmniej jedna akcja jest dopuszczona do obrotu na rynku regulowanym lub wprowadzona do obrotu w alternatywnym systemie obrotu na terytorium RP) – sytuację, w której członkowie jednej rodziny, bezpośrednio lub pośrednio***, posiadają akcje tej spółki dające im łącznie co najmniej 25% głosów na walnym zgromadzeniu;
- b. w przypadku innych spółek – sytuację, w której, członkowie jednej rodziny bezpośrednio lub pośrednio*** wykonują łącznie większość praw głosu, a co najmniej jeden członek tej rodziny jest członkiem organu zarządzającego (lub kontrolnego) tej spółki lub, w przypadku spółki niemającej organu zarządzającego, ma prawo prowadzenia spraw spółki;
- c. w przypadku przedsiębiorcy – w prowadzeniu przedsiębiorstwa uczestniczy co najmniej dwóch członków jednej rodziny, wliczając w to przedsiębiorcę, poprzez wykonywanie pracy lub angażowanie majątku.

*** Za pośrednie posiadanie akcji i odpowiednio pośrednie wykonywanie praw głosu uważa się również sytuację, w której większość praw głosu wykonywana jest na rzecz jednej rodziny przez fundację prywatną lub fundusz powierniczy (*trust*), jeżeli co najmniej jeden członek tej rodziny jest członkiem organu statutowego fundacji prywatnej lub funduszu powierniczego (*trust*).

Odpowiedź na pytanie:

Czy reprezentowana firma jest firmą rodzinną? TAK/ NIE”.

Zespół ds. definicji firmy rodzinnej otrzymał negatywne stanowisko Prezesa GUS (Pismo Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z 20.6.2022 r., Znak sprawy: GUS-GP03.0303.1.2022 r.) w piśmie z 20.6.2022 r. Zespół utrzymując swoje stanowisko, przedstawił argumenty podtrzymujące wnioski o objęcie badaniami statystyki publicznej firmy rodzinne w piśmie z 7.12.2022 r. i planuje kontynuowanie działań zmierzających do cyklicznych badań firm rodzinnych na podstawie opracowanej definicji firmy rodzinnej.

11. Niekorporacyjnych charakter fundacji rodzinnej. Fundacja rodzinna jest osobą prawną. Oznacza to, że zastosowanie znajdują do niej przepisy ogólne KC dotyczące osób prawnych (zob. księga I, tytuł II, dział II KC).

Fundacja rodzinna jako osoba prawna utworzona na podstawie ustawy posiada zdolność prawną i zdolność do czynności prawnych, może pozywać i być pozywana. Fundacja rodzinna posiada odrębny majątek i ponosi samodzielną odpowiedzialność za swoje zobowiązania.

Fundator poprzez wniesienie mienia do fundacji rodzinnej nie obejmuje w zamian żadnych praw udziałowych, ani nie staje się członkiem fundacji rodzinnej. Statusu tego nie uzyskuje również przez fakt ustanowienia fundacji, ani poprzez inną czynność prawną. Fundacja nie emituje żadnych praw udziałowych.

12 12. Podobieństwa do KSH. Ustawa reguluje organizację i funkcjonowanie fundacji rodzinnej, w tym prawa i obowiązki fundatora i beneficjenta.

Wiele konstrukcji prawnych regulujących zasady funkcjonowania fundacji rodzinnej jest podobnych do norm KSH dotyczących spółek kapitałowych. Wśród nich wymienić można:

- 1) działalność F.R. od chwili jej ustanowienia do rejestracji w rejestrze fundacji – jako fundacja w organizacji (zob. art. 23 FundRodzU);
- 2) zasady odpowiedzialności osób działających w imieniu fundacji rodzinnej w organizacji;
- 3) posiadanie statutu jako aktu korporacyjnego kształtującego reguły funkcjonowania fundacji rodzinnej;
- 4) brak odpowiedzialności fundatora za zobowiązania fundacji (analogia do charakteru uczestnictwa w spółkach kapitałowych);
- 5) podobieństwo w organach fundacji rodzinnej: zarząd, rada nadzorcza, w tym w zakresie funkcji korporacyjnej, odbywania posiedzeń, podejmowaniu uchwał, ograniczeń w pełnieniu funkcji w organach, wymogach profesjonalizmu członków organów, sprawowaniu mandatu, odpowiedzialności cywilnoprawnej.

W praktyce można spodziewać się, że wiele orzeczeń wydanych w postępowaniach na gruncie KSH znajdzie odpowiednie zastosowanie do fundacji rodzinnej, zanim nie wykształtuje się orzecznictwo w tym zakresie.

13 13. Prawa i obowiązki fundatora i beneficjenta fundacji rodzinnej jako dobra chronione ustawą. Ustawa reguluje przede wszystkim prawa i obowiązki fundatora i beneficjentów.

Są to kluczowe podmioty dla natury tej ustawy. Trudno uznać, by fundacja spełniała swój cel, gdyby fundator nie przeniósł do niej mienia, i nie wskazał beneficjentów.

Fundator jest osobą, która powołuje fundację rodzinną, wnosi do niej mienie na fundusz założycielski, ustanawia organy fundacji i jej statut.

Podstawowym zadaniem fundatora jest również ustalenie celu szczegółowego działalności fundacji.

Fundator ustanawia również beneficjentów. Może to zrobić poprzez określenie konkretnej osoby jako beneficjenta lub poprzez wskazanie kryteriów uzyskania tego statusu. Status beneficjenta uzyskuje się na podstawie statutu.

Art. 2. [Osobowość prawna]

1. Fundacja rodzinna jest osobą prawną utworzoną w celu gromadzenia mienia, zarządzania nim w interesie beneficjentów oraz spełniania świadczeń na rzecz beneficjentów. Fundator określa w statucie szczegółowy cel fundacji rodzinnej.

2. Przez świadczenie rozumie się składniki majątkowe, w tym środki pieniężne, rzeczy lub prawa, przeniesione na beneficjenta albo oddane beneficjentowi do korzystania przez fundację rodzinną albo fundację rodzinną w organizacji, zgodnie ze statutem i listą beneficjentów.

3. Fundacja rodzinna w przypadku beneficjenta będącego osobą fizyczną może w szczególności pokrywać koszty jego utrzymania lub kształcenia, a w przypadku beneficjenta będącego organizacją pozarządową, o której mowa w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2022 r. poz. 1327, 1265 i 1812), prowadzącą działalność pożytku publicznego wspierać działalność pożytku publicznego w rozumieniu art. 3 ust. 1 tej ustawy.

Spis treści

	Nb
1. Definicja legalna fundacji rodzinnej	1
2. Cel fundacji rodzinnej	2
3. Kategorie beneficjentów fundacji rodzinnej	3
4. Gromadzenie mienia	4
5. Zarządzanie mieniem	5
6. Spełnianie świadczeń	6
7. Świadczenie niemożliwe	7
8. Świadczenie wzajemne	8
9. Przykładowe świadczenia	9
10. Szczegółowy cel fundacji rodzinnej	10

1. Definicja legalna fundacji rodzinnej. Definicję fundacji rodzinnej 1 zawiera ust. 1 komentowanego artykułu. Zgodnie z nim fundacja rodzinna

jest osobą prawną utworzoną w celu gromadzenia mienia, zarządzania nim w interesie beneficjentów oraz spełniania świadczeń na rzecz beneficjentów.

- 2 **2. Cel fundacji rodzinnej.** Komentowany przepis wskazuje cel tworzenia fundacji rodzinnej. Zakres przepisu określa naturę stosunku prawnego fundacji rodzinnej. Jest nim gromadzenie mienia, zarządzanie nim w interesie beneficjentów oraz spełnianie świadczeń na ich rzecz. Z przepisów ustawy wynika jasno, że fundacja rodzinna jest osobą prawną, której głównym zadaniem jest realizacja celów fundacji i realizacja zadań na rzecz beneficjentów fundacji rodzinnej.
- 3 **3. Kategorie beneficjentów fundacji rodzinnej.** Komentowany przepis wskazuje na różnicę charakteru świadczeń udzielanych beneficjentom, których dzieli na dwie grupy. Jedną z nich są osoby fizyczne. Na ich rzecz fundacja rodzinna może wykonywać świadczenia w postaci pokrywania kosztów utrzymania lub kształcenia. W przypadku organizacji pozarządowej (zob. art. 3 ust. 2 PożPubWolontU) prowadzącej działalność pożytku publicznego fundacja rodzinna będzie mogła wspierać tę działalność.

Osoby fizyczne mogą, choć nie muszą, być spokrewnione z fundatorem. Beneficjentem może być również sam fundator lub fundatorzy, jeżeli jest ich więcej. By być beneficjentem, nie trzeba posiadać pełnej zdolności do czynności prawnych. Statut poprzez określenie sposobu określenia beneficjenta może wskazywać okoliczności, jakich spełnienie powoduje uzyskanie statusu beneficjenta oraz jego pozbawienie.
- 4 **4. Gromadzenie mienia.** Podstawowym zadaniem fundacji rodzinnej jest gromadzenie przez nią mienia. Zadanie to zgodne jest z naturą stosunku prawnego fundacji rodzinnej. Jeżeli fundator powołuje fundację w innym celu niż gromadzenie mienia, zarządzania nim w interesie beneficjentów oraz spełniania na ich rzecz świadczeń (w zakresie doregulowanym w statucie), tzn. że nie spełnia podstawowej przesłanki utworzenia fundacji i działa w sprzeczności z ustawą.

Jeżeli z dokumentów fundacyjnych, w tym ze statutu, nie wynika, że fundacja nie ma na celu gromadzenia majątku, oznacza to dla notariusza sporządzającego akt notarialny, a następnie dla sądu rejestrowego, że fundacja jest ustanawiana niezgodnie z prawem.
- 5 **5. Zarządzanie mieniem.** Mienie wnoszone do fundacji przez fundatora lub nabyte w trakcie jej funkcjonowania powinno być zarządzane przez fundację w interesie beneficjenta. Interes ten może zostać doprecyzowany w statucie fundacji rodzinnej. Zasady i sposób zarządzania – w tym wytyczne

dotyczące inwestowania – majątkiem fundacji rodzinnej określać powinien statut fundacji rodzinnej.

Fundacja rodzinna zarządza mieniem poprzez swoje organy. Uprawnionym do sprawowania zarządu jest zarząd. W okresie, kiedy fundacja rodzinna jest w organizacji, reprezentuje ją fundator.

6. Spełnianie świadczeń. Przez świadczenie FundRodzU rozumie składniki majątkowe, w tym środki pieniężne, rzeczy lub prawa przeniesione na beneficjenta albo oddane beneficjentowi do korzystania przez fundację rodzinną, lub fundację rodzinną w organizacji, zgodnie ze statutem i listą beneficjentów.

Z przepisu wynika, że świadczenia na rzecz beneficjentów mogą być realizowane bezpośrednio po sporządzeniu aktu założycielskiego lub ogłoszenia testamentu, tj. od momentu, od którego powstaje fundacja rodzinna w organizacji.

Zgodnie z KC świadczenie może polegać na działaniu albo na zaniechaniu (zob. art. 353 § 2 KC). Świadczenie to określone zachowanie, realizowane poprzez działanie lub zaniechanie. Świadczenie jest przedmiotem zobowiązania.

Stosunek prawny pomiędzy beneficjentem a fundacją rodzinną nie jest wyłącznie stosunkiem zobowiązaniowym (zob. szerzej rozdział 6 FundRodzU). Beneficjenci, którym przysługuje prawo do uczestniczenia w zgromadzeniu beneficjentów, spełniają rolę korporacyjną w fundacji rodzinnej.

7. Świadczenie niemożliwe. Jeżeli fundacja rodzinna nie może spełnić świadczenia, zastosowanie powinny znaleźć odpowiednio przepisy o skutkach niewykonania zobowiązań, w tym o niemożliwości świadczenia, uregulowane w KC (zob. art. 471 i n. KC). Należy zwrócić również uwagę na szczególnie charakter regulacji art. 40 FundRodzU.

Nie można mówić o niemożliwości świadczenia, jeśli chodzi o świadczenia pieniężne. W orzecznictwie słusznie przyjęto, że dłużnik odpowiada za swoją „zdolność płatniczą”. Brak bowiem środków pieniężnych na realizację umowy nie stanowi „niemożliwości świadczenia” w rozumieniu art. 493 w zw. z art. 475 KC, a może – co najwyżej – powodować opóźnienie (w tym również kwalifikowane) dłużnika w wykonaniu zobowiązania, ze wszystkimi konsekwencjami przewidzianymi w prawie cywilnym [zob. wyr. SN z 9.2.2000 r., III CKN 598/98, Legalis i z 10.4.2003 r., III CKN 1320/00, Legalis; wyr. SA w Białymstoku z 27.3.2015 r., I ACa 887/14, Legalis; tak *T. Szancilo*, w: *M. Załucki* (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2020, kom. do art. 475, Nb 2].

8 8. Świadczenie wzajemne. Warto wskazać na szczególne źródło powstania zobowiązania fundacji rodzinnej wobec beneficjenta. Zobowiązanie nie wynika bezpośrednio z umowy zawartej z beneficjentem, lecz z ustawy i statutu, który precyzuje świadczenie realizowane na rzecz określonej osoby – beneficjenta. Nie jest więc to świadczenie wzajemne. Warto jednak zauważyć, że powstanie obowiązku świadczenia fundacji rodzinnej na rzecz beneficjenta może być poprzedzone ziszczeniem się warunku lub terminu.

Fundator ustalając statut, powinien przewidzieć możliwość i zdolność fundacji rodzinnej do realizacji świadczeń na rzecz beneficjentów, jak również wprowadzać określone zasady zmiany statutu, na wypadek gdy zaistniały okoliczności, przy których realizacja świadczeń nie byłaby możliwa. Fundator powinien uwzględnić ryzyko odpowiedzialności fundacji rodzinnej powstające w przypadku roszczeń beneficjentów o realizację świadczenia.

Jeżeli beneficjent otrzyma świadczenie nienależne, co do realizacji którego fundacja nie była zobowiązana, będzie on odpowiedzialny z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia i obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości (zob. art. 405 KC).

Ustawa o fundacji rodzinnej kształtuje z mocy ustawy sprecyzowany w statucie stosunek zobowiązaniowy fundacji rodzinnej wobec beneficjenta. W tym zakresie, z uwagi na to, że FundRodzU nie reguluje w sposób szczegółowy zasad realizacji świadczeń, zastosowanie znajdują zasady ogólne znajdujące się w części ogólnej prawa zobowiązań KC. Przepisy części ogólnej prawa zobowiązań w znaczeniu merytorycznym (art. 353–534 i art. 921¹–921¹⁶ KC) znajdują zastosowanie do wszystkich typów stosunków zobowiązaniowych, w tym również unormowanych w ustawach szczególnych. W procesie stosowania prawa należy w pierwszej kolejności opierać się na przepisach części szczegółowej prawa zobowiązań (kodeksowych i pozakodeksowych), a następnie, w przypadku braku odpowiedniego przepisu – na przepisach części ogólnej prawa zobowiązań. Stosuje się do nich także przepisy księgi pierwszej KC [tak *G. Kozieł*, w: *M. Załucki* (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2023, kom. do art. 353, Nb 5].

9 9. Przykładowe świadczenia. Komentowany przepis wymienia przykładowy rodzaj świadczeń na rzecz beneficjentów, przy czym nie jest to katalog zamknięty ani precyzyjnie nazwane świadczenie i warunki jego wypłaty.

Ustawa o fundacji rodzinnej wskazuje, że na rzecz beneficjenta będącego osobą fizyczną fundacja rodzinna może realizować świadczenia polegające na pokrywaniu kosztów jego utrzymania lub kształcenia. Pomimo że ustawo-

dawca wprost nie wskazał, iż jest to przedmiot świadczeń, to uznać należy, że ust. 3 komentowanego artykułu jest rozwinięciem ust. 1.

Konkretny przedmiot świadczenia, sposób jego realizacji, oraz osobę beneficjenta, na rzecz którego fundacja zobowiązana jest realizować świadczenia, wskazywać powinien statut. Dla przykładu świadczenia wobec beneficjenta będącego osobą fizyczną polegać mogą na zapewnieniu lokalu do życia, finansowaniu na określonych zasadach przedsięwzięć gospodarczych, pokrywania kosztów podróży, opieki, świadczeń medycznych.

Fundacja rodzinna w przypadku beneficjenta będącego osobą fizyczną może w szczególności pokrywać koszty jego utrzymania lub kształcenia, a w przypadku beneficjenta będącego organizacją pozarządową, o której mowa w art. 3 ust. 2 PożPubWolontU, prowadzącą działalność pożytku publicznego wspierać działalność pożytku publicznego w rozumieniu art. 3 ust. 1 PożPubWolontU.

10. Szczegółowy cel fundacji rodzinnej. Ustawa o fundacji rodzinnej 10 statuuje cel ustawowy określający naturę fundacji rodzinnej. Każda fundacja rodzinna powinna mieć jednak swój cel szczegółowy określony przez fundatora w statucie fundacji.

Jest to nie tylko uprawnienie, ale i obowiązek fundatora. Ma to uzasadnienie zarówno prawne, jak i praktyczne. Od strony prawnej fundator kształtuje cel szczegółowy, wyznaczając ramy sprawowania prawidłowego zarządu i funkcjonowania organów. Jest to również informacja dla sądów czy innych instytucji państwowych, po co została utworzona fundacja rodzinna i jak powinna działać. Od strony praktycznej wyznaczenie celu szczegółowego jest informacją o charakterze fundacji rodzinnej. Cel bowiem w swojej naturze będzie pojemny i będzie definiował okoliczności rodzinne i majątkowe fundatora.

Cel szczegółowy powinien być zgodny z prawem.

Celem szczegółowym fundacji rodzinnej, wynikającym z wizji fundatora, uwarunkowań rodzinnych i majątkowych może być w szczególności sukcesja majątku posiadanego przez fundatora realizowana przez fundację rodzinną, zapewnienie integralności mienia wniesionego do fundacji rodzinnej i długoterminowe zarządzanie nim zgodnie z przyjętymi w statucie wytycznymi dotyczącymi inwestowania majątku fundacji rodzinnej; sprawowanie w określony sposób nadzoru właścicielskiego nad mieniem fundacji rodzinnej, kierując się wizją fundatora, czy np. zapewnienie beneficjentom stabilnego rozwoju i zrównoważonego dostępu do mienia gromadzonego przez fundację rodzinną.

Przejdź do księgarni →